

i) A képzőművészetek ügye is jelentékeny fejlődésnek örvend, mióta saját szép palotájában rendezte kiállításait. Ezzel kapcsolatban az üvegfestészet intézetének felállítása által a művészetnek ezen új ága nyert praktikus fejlődést; most már nem kell az utolsó festett üvegtáblát is külföldről hozatni. Ez az intézet is a vallásalapból Ó felsége engedélyével állítottatott fel.

A műipar-múzeum szintén a képzőművészeti palotában hozatott létre, Dr. Pulszky Károly neveztetett ki órének. Szándékoznak itt magyarázó előadásokat is tartani koronként a különböző műipari jelentékenyebb tárgyakról.

A ministeri jelentésnek ez utóbbi (IV-dik) része általában tanulságos és jó benyomást tesz az olvasóra.

A szerkesztőség engedelmével visszatérek még később a jelentés egyik másik pontjára. *)

y.

LEVELEZÉS.

A vasárnapi iskolák.

London, 1879 márt. 10.

Tekintetes Szerkesztő úr!

Tán körülményeink követeléseihöz leghivebb leszek, ha, mellőzve számos felmerülő tárgyat, nézeteimet, az itt szerzett tapasztalatok alapján, a „Vasárnapi iskolákról“ s azoknak a mi bitközségeinkben való alkalmazhatóságáról leirom.

Az angol vasárnapi iskolázás sikeres haladása, azok a meglepő jelenetek, a melyeknek számtalanszor tanuja voltam, s a melyeknek ön oly hű képét adta volt e lap hasábjain (X köt. 132—134); az az önfeláldozó buzgóság, a melylyel az önkéntes tanítók 6, 8 vagy 10 tagból álló kicsiny osztályaikat oktatgatják, — kimondhatatlan lelkesültséggel és bizalommal töltöttek el mindannyiszor. Mindenik látogatásom egy ünnepi jelenet képét véste emlékembe elfeledhetlenül Képzelteti sajnálkozásomat és fájdalमत, midőn eszembe jutott, hogy a mi ifjuságunknak nincsen alkalmá ilyen üdvös szellemi élvezethez. A „Vasárnapi iskola“ nem létele egyike a mi ekklesiáink sok hiányainak — Ezt ugyan nem szükséges nekem e helyen indokolnom, mithogy a Ker. Magvetőben már is több oldalról volt tárgyalva a tek. szerkesztő ur és a tiszt. Ürmösi Kálmán ur levelében (XI. köt. 69—72) és tek. Jakab Elek ur „Londonban mulatásom emlékei“ című kitünő cikkében. Én már többször hallottam az eszme iránti nagy érdeklődésről, s azt hiszem, hogy csakis a kezdet nehézségeivel való küzdelemnek tulajdonítható a jelenlegi hallgatás.

A „Vasárnapi iskolák“-nak ekklesiáinkban való meghonosítása, egyike az ugynevezett égető kérdéseknek, vagy ha még annyira nem fejlődött, mindenkinek, a ki a kereszténységben bizalmat helyez, azzá kellene tenni. Én azonban azt hiszem, hogy a megoldás akkor is nehezen fog bekövetkezni, mert arra az utak és eszközök nincsenek még felfedezve.

*) Kérjük szívesen.

Nekem legkevésbé sem lehet célom oly terv ajánlhatásával kecsegtetnem magamat, a mely minden nehézséget megoldjon. Azt hiszem azonban, hogy az alábbiakban leírandó észrevételeim a tervet tisztáznák és a cél elérését némileg segíteni fogják.

Az angol vasárnapi iskolázás mintáját tartva szemelött, egy „Vasárnapi iskola“ létesítésére három főkéllék szükséges: tanító, tankönyv és tanterem. — Ki legyen a vasárnapi iskola tanítója? — ez az első és legfontosabb kérdés. — A pap, és pedig azon fontos okból, mert a vasárnapi iskolázás, a mi jelen körülményeink között, egyéb nem lehet, mint „egy isteni tisztelet a gyermekek és az ifjak értelméhez alkalmazva.“ Ez elv szerint az iskolázás egyszerre megkezdődhetik mindennütt. A pap, a mint a gyülekezethez nagyban, úgy fog a gyermekekhez és az ifjakhoz kicsinyben, azok felfogása szerint beszélni. A cél mind két két esetben ugyanaz. Ez az angol iskolákban ma is az egyik főtényező, s én ismerek oly iskolát, a melyben a főnök vagyis iskolavezető adja a hangulatot az egésznek. Egy egyszerű beszéd a különböző tanítók által kezelt tárgyakat egybe öntve, képes közös érzést ébreszteni.

Ez nálunk is megtehető, s ide nem szükséges az elavult érthetetlen káték tanítása. A pap teendője az lenne, hogy legalább minden második vasárnap tartson egy templomozást határozottan az ifjak számára. A tárgyat, melyről beszélni akar, hirdesse ki a megelőző vasárnapon. Hívja meg a szülőket is. Így az ifjak a templomba járást meg fogják kedvelni, mert az ott hallottakat megértik. Az angol vasárnapi iskolai irodalomnak legszebb gyöngyeit az ilyen leczkékből összeállított művek képezik. A „magvető“, a „konkoly“, a „mustár mag“ a „vascsora“, „tékozló fiú“ a „jó szamaritanus“ „a farizeus és publikánus“ s több ezekhez hasonló tárgyakkal egy óra nagyon érdekessé tehető. A szeretet, erkölcsi érzet és végül a tiszta vallásosság ez egyszerű módon legbiztosabban ébreszthető fel.

A legközelebbi teendő az, hogy a pap a gyülekezet értelmesebb tagjait bírja rá a közreműködésre. Minden községben vannak többen oly magasabb műveltségű egyének, nő úgy mint férfi, a kik iránt a többiek már is nagy tisztelettel viselnek. A pap kérje fel azokat, hogy néhány perczig valamely értelmes olvasással foglalkoztassanak néhányat az ifjak közül

Ily formán egyetlen ember buzgótsága a vasárnapi iskola létesítésére az út megnyitotta.

Az alkalmas könyvek megszerzése a második kérdés. Ez sokkal több nehézséggel van összekötve, mint az első, mert irodalmunkban kevés mű van, a melyet czélszerűen be lehessen állandó használatba venni. Az angol, német és hollandi irodalom nagyon bő anyaggal kínálkozik, s én meg vagyok győződve, hogy azok, a kiknek módjukban áll, nem fogják elmulasztani e műveket saját nyelvünkre is átfordítani, de mielőtt ez történnék, szükséges azokról gondoskodni, a kik azokat használhassák. E helyen bátor vagyok azon biztosításra hivatkozni, a melyet többször nyertem angol hitrokoninktól. Mind a „Vasárnapi iskola társaság“ (Sunday School Association), mind a Brit és külf. Unitar. Társaság“

segítségét fognak nyújtani a lefordított művek kiadására. Csak életrevalóságot kell mutatnunk s a segítség nem fog késni.

A harmadik kellék a tanterem. Erre nyárban a templom felhasználható és télen át a községi iskola. Nagyon óhajtható volna, hogy a lelkész a hét folytán egy-egy órai utasítást adjon azoknak, a kik tanítókul ajánlkoznak. Még csak egy néhány szót befejezésül. Az angol vasárnapi iskolák a szegények számára voltak alapítva. Nemcsak a roppant terjedelmű Londonban, hanem az ország mindenik nagyobbacska városában ezerek meg ezerek voltak és vannak, a kik a hetet a füst és gőzben, megfosztva a szabad levegőtől, a legnehezebb munkával töltik. Ők a társadalmi életről kevés fogalommal bírnak, a családi élet örömeit csak távolról ismerik. A nemesszivűek nem nézhették megindulás nélkül, hogy ennyi emberi élet ily nyomtalanul tűnjék el, a nélkül hogy valaha a vallás magasztosságát élvezte volna. Ezért alakították nekik a Vasárnapi iskolákat.

Nekünk is ily czéllal kell kiindulnunk, s a szives olvasó ez értelembe vegye az én észrevételeimet. A mi munkás osztályunk helyzete nem oly terhes, mint a fennebb jelzett, de elégséges arra, hogy komoly megfontolásra adjon okot azoknak, a kiknek gondjára vannak bízva. A veszély különösen akkor kezdődik, midőn az ifju az iskolai kötelezettség alól felszabadul, a midőn megszűnik minden szellemi munkától. A hetet dologgal tölti el s a vasárnapot a hét alatt mellőzött élvek kipótlására használja. A roppant sok kisértésnek nem állhatnak ellent. Az erkölcsi bukás elkerülhetlen. Csak vessünk egy pillantást a viszonyra, a mely a Continens és Anglia ifjuságának erkölcsi állapota között létezik. És jusson eszünkbe, hogy erre a legtöbb alkalmat a vasárnap szolgáltatja!

Kisértstük meg tehát a templomot vonzóvá és érdekessé tenni. Beszéljünk az ifjuhoz oly hangon, a melyből megértheti, hogy sorsa iránt komolyan érdeklődünk. Adjunk nekik tárgyat a miről gondolkozhasznak. Ha még nem vagyunk képesek könyvvel látni el őket, ébreszstük fel a nemes önérzetet és az erkölcsi tisztaság becsülését. De ismételtten mondok, erre a dogmák tanítása nem alkalmas.

Én hiszem, hogy a következő zsinaton a rendszeres iskolázás kérdése meg fog vitattatni, de a siker mindig csak a községi buzgóságtól fog függni.

Hosszadalmasságomért bocsánatot kérve mind a tek. Szerkesztőtől, mind a beccses olvasótól, leveletem azzal zárom be, hogy jelszavunk legyen a nagy költővel: „minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görnyed.“

Boros György.

Budapest, ápr. 13, 1879.

Tisztelt szerkesztő úr!

A magyar unitárius hitrokonok zömétől messze, itt a Duna partján, a fővárosban, annyi idegen, hatalmas elem közt lakó unitáriusok mindig érdekes momentumnak tartjuk, habár kevesen jöhetünk olykor tanács-